

Лабораторне заняття № 3

ТЕМА: ПІДКЛАС ДІЛЕНІЇДИ – *DILLENIIIDAE*

Підклас Діленіїди охоплює 29 порядків, 94 родини і близько 60 підродин. За обсягом діленіїди є найбільшим підкласом дводольних. Підклас займає проміжне положення між магноліїдами та розидами. Більшість діленіїд високоспеціалізовані, не мають примітивних ознак. Серед життєвих форм є дерева, чагарники й трави з листками цільними або по-різному розчленованими. Для провідної системи характерна наявність судин як із драбинчастою, так і з простою перфорацією. Квітки двостатеві й роздільностатеві, з подвійною оцвітиною або іноді безпелюсткові, у більш примітивних родин спіроциклічні; андроцей нерідко численний, гінецей у примітивних форм апокарпний, у більш еволюційно розвинених – ценокарпний, насіння з ендоспермом. Порядки: Чайноцвіті, Фіалкоцвіті, Мальвоцвіті, Вересоцвіті, Первоцвіті, Вербоцвіті, Каперсоцвіті, Гарбузоцвіті, Кропивоцвіті та ін.

Родина Мальвові охоплює понад 80 родів і 1500 видів, поширених у всіх кліматичних зонах. До цієї родини належать трави, чагарники, дерева з простими, частіше пальчасто-розчленованими листками з прилистками. Листкорозташування чергове. До примітивних ознак родини слід віднести непостійну кількість частин оцвітини, велику кількість тичинок і маточок, наявність цимоїдних суцвіть тощо. Прогресивними ознаками є поодинокі квітки, зростання членів квітки та ін. Квітки двостатеві, актиноморфні, 5-членні, з подвійною оцвітиною і підчашею, поодинокі або в пучках, розташованих в пазухах листків, нерідко квітки зібрані в цимоїдні китицеподібні або волотеподібні суцвіття. Тичинок багато, вони розташовані в два кола, зовнішнє коло складається з п'яти тичинок, редуковане, а численні (в результаті розщеплення) тичинки внутрішнього кола зрослися нитками в трубочку, яка основою приростає до віночка. Плодолистків п'ять, або багато, при досяганні вони зростаються в коробочку, яка розкривається стулками (бавовник), чи розпадається на окремі плодики (мерикарпії). Насінина нерідко опушена.

Пор.	Мальвоцвіті	<i>Malvales</i>	Мальвоцветные
Родина	Мальвові	<i>Malvaceae</i>	Мальвовые, Просвирниковые
	Абутилон Теофраста, канатник	<i>Abutilon theophrasti</i> Medik.	Канатник Теофраста
	Аллея лікарська	<i>Althaea officinalis</i> L.	Аллея лекарственный
		* $Ca_{6+5}Co_5A_{(\infty)}G_{(\infty)}$	
	Бавовник азіатський, або трав'янистий	<i>Gossypium herbaceum</i>	Хлопчатник азиатский
	Б. шорсткий, або упланд звичайний	<i>G. hirsutum</i> L.	Х. мохнатый, упланд обыкновенный
	Гібіск їстівний, бамія	<i>Hibiscus esculentus</i> L.	Гибискус съедобный, бамия
	Г. китайська роза	<i>H. rosa-sinensis</i> L.	Г. китайская роза
	Г. коноплевий, кенаф	<i>H. cannabinus</i> L.	Г. коноплевый, кенаф
	Г. сирійський	<i>H. syriacus</i> L.	Г. сирийский
	Калачики лісові, зензівер	<i>Malva sylvestris</i> L.	Просвирник лесной, зензивер
		* $Ca_{3+(5)}Co_5A_{(\infty)}G_{(\infty)}$	
	К. маленькі	<i>M. pusilla</i> Smith	П. маленький
	Лаватера тюрингська	<i>Lavatera thuringiaca</i> L.	Хатьма тюрингская
	Рожа бліда	<i>Alcea pallida</i> (Waldst. et Kit. ex Willd.) Waldst. et Kit.	Шток-роза бледная

Завдання 1. Провести морфологічний аналіз вегетативних і генеративних органів одного з видів родини Мальвові – *Malvaceae*

Систематичне положення об'єктів вивчення:

Порядок Мальвоцвіті – Malvales

Родина Мальвові – *Malvaceae*

Алтея лікарська – *Althaea officinalis* L.

Рожа рожева – *Alcea rosea* L.

Лаватера тюрингська – *Lavatera thuringiaca* L

Алтея лікарська

Рожа рожева

Лаватера тюрингська

Абутилон Теофраста

Бавовник трав'янистий

Бавовник звичайний

Гібіск істівний

Гібіск китайська роза

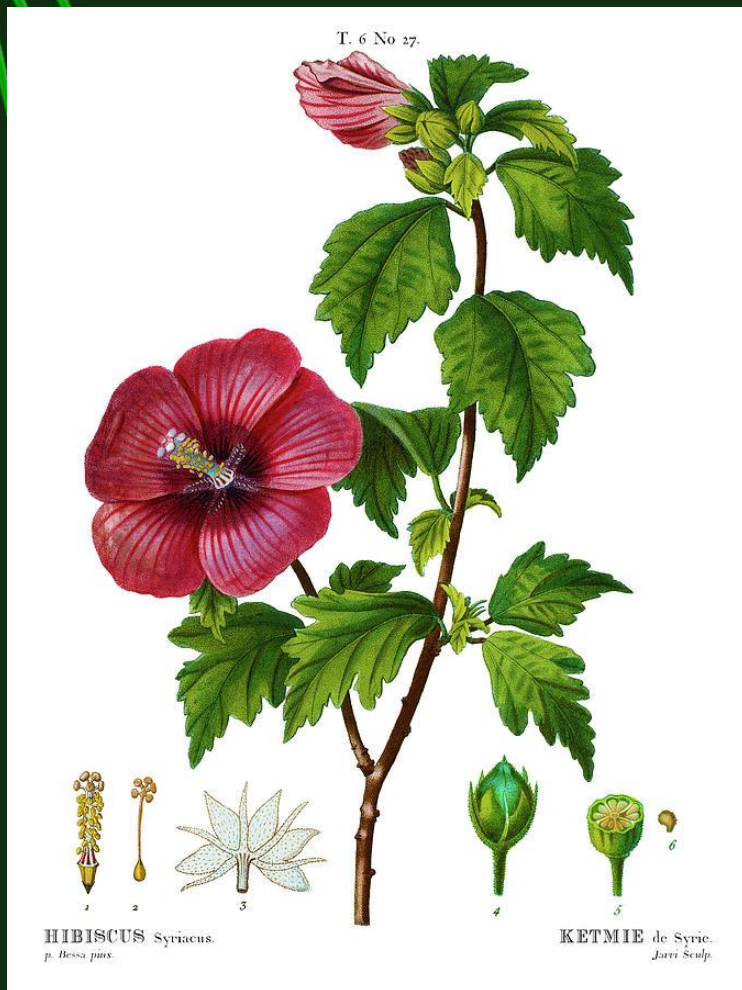

Гібіск коноплевий, кенаф

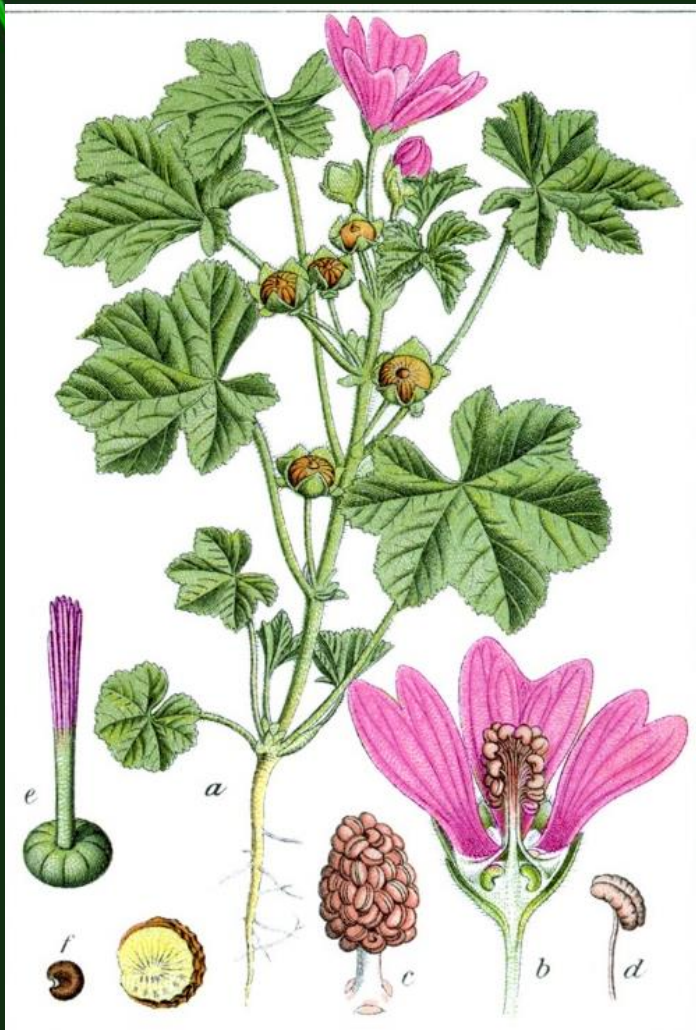

Гібіск сірійський

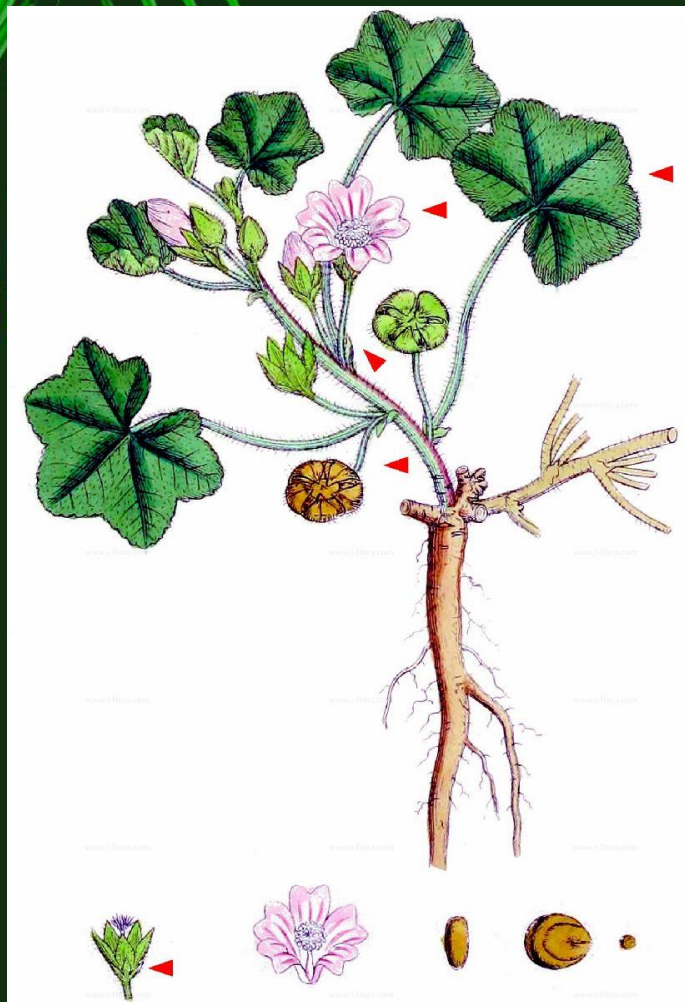
Калачики лісові

Калачики маленькі

Родина Липові включає 700 видів, більшість яких поширені в тропічних і субтропічних областях Азії, Америки, Африки й Австралії, лише один рід Липа (*Tilia*) росте в північних помірних широтах, і нараховує 50 видів. Від всіх інших родів рід Липа відрізняється наявністю приквітного листка в суцвітті, який схожий на півку та сприяє польоту дозрілих плодів. Листки прості, цільні, серцевидні з прилистками, що опадають навесні. Квітки жовтуваті, запашні, зібрані в дихазіальні суцвіття. Квітки липи виділяють багато нектару, тому відвідуються багатьма комахами-запильниками, серед яких переважають бджоли, мухи, нічні метелики. За період цвітіння 1 га чистих насаджень липи дає до 1 500 кг нектару, тому липа вважається кращим медоносом і пилюконосом. Квітки липи правильні, двостатеві, чашолистків і пелюсток по 5, тичинок багато й вони розташовані в 5 пучках. Плодолистків 5, що утворюють 5 гнізд зав'язі, але звичайно розвивається 1-2 гнізда, інші недорозвиваються. Плід – однонасінні горішки, які розповсюджуються за допомогою вітру.

Завдання 2. Провести морфологічний аналіз вегетативних і генеративних органів *Tilia cordata*

Систематичне положення об'єкта вивчення:

Порядок Мальвоцвіті – Malvales

Родина Липові – *Tiliaceae*

Липа серцелиста – *Tilia cordata* Mill.

Родина	Липові	<i>Tiliaceae</i>	Липовые
	Джуг	<i>Corchorus capsularis</i>	Джуг
	Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Липа серцелистная
	Л. срібляста	<i>T. argentea</i> Desf. ex DC.	Л. серебристая
	Л. широколиста	<i>T. platyphyllos</i> Scop.	Л. широколистная

Липа серделиста

Липа срібляста

Родина Молочайні велика, нараховує 7500 видів, що населяють, головним чином, тропічні й субтропічні області Африки, Південної Америки, Південно-Східної Азії й Австралії. Зустрічаються в помірних областях, де вони представлені травами. У видів родини листки чергові, прості, рідше складні, із прилистками, які іноді перетворюються у волоски, залозки або колючки. Іноді листки редукуються, у зв'язку з чим спостерігається утворення філокладіїв. Квітки одностатеві. Оцвітина рідко буває подвійною, частіше вона проста чашечковидна або зовсім відсутня. Число тичинок невизначене (1, 3, 20 і до 400), маточка частіше з 3 плодолистків, гінецей синкарпний, зав'язь верхня, частіше з одним насінним зачатком у кожному гнізді. У родині спостерігаються різні типи суцвіть. Частіше утворюються складні цимозні суцвіття – плейохазії, що складаються з елементарних суцвіть, які називаються ціаціями. Плід – тригнізда коробочка, яка розпадається після досягання на три однонасінні горішки.

Пор.	Молочаєцвіті	<i>Euphorbiales</i>	Молочаецветные
Родина	Молочайні	<i>Euphorbiaceae</i>	Молочайные
	Гевея бразильська	<i>Hevea brasiliensis</i> Mull.	Гевея бразильская
	Кротон строкатий	<i>Codiaeum variegatum</i>	Кодиеум, Кротон
	Молочай городній	<i>Euphorbia perplus</i> L.	Молочай огородный
	М. Міля	<i>E. millii</i> , <i>E. splendens</i>	М. Миля, М. блестящий
	М. прекрасний, пуансетія	<i>E. pulcherrima</i>	М. красивейший, пуансеттия прекрасная
	М. прутувидний	<i>E. virgultosa</i> Klok.	М. прутьевидный
	М. соняшний	<i>E. helioscopia</i> L.	М. солнцегляд
		* ♂ P ₀ A ₁ G ₀	* ♀ P ₀ A ₀ G ₍₃₎
	М. степовий	<i>E. stepposa</i> Zoz	М. степной
	Рицина звичайна	<i>Ricinus communis</i> L.	Клещевина обыкновенная

Завдання 3. Вивчити будову суцвіть і квіток одного з видів роду *Euphorbia* помірної зони.

Систематичне положення об'єктів вивчення:

Порядок Молочаєцвіті – Euphorbiales

Родина Молочайні – *Euphorbiaceae*

Рицина звичайна – *Ricinus communis* L.

Молочай степовий – *Euphorbia stepposa* Zoz.

Рицина звичайна

Рицина звичайна

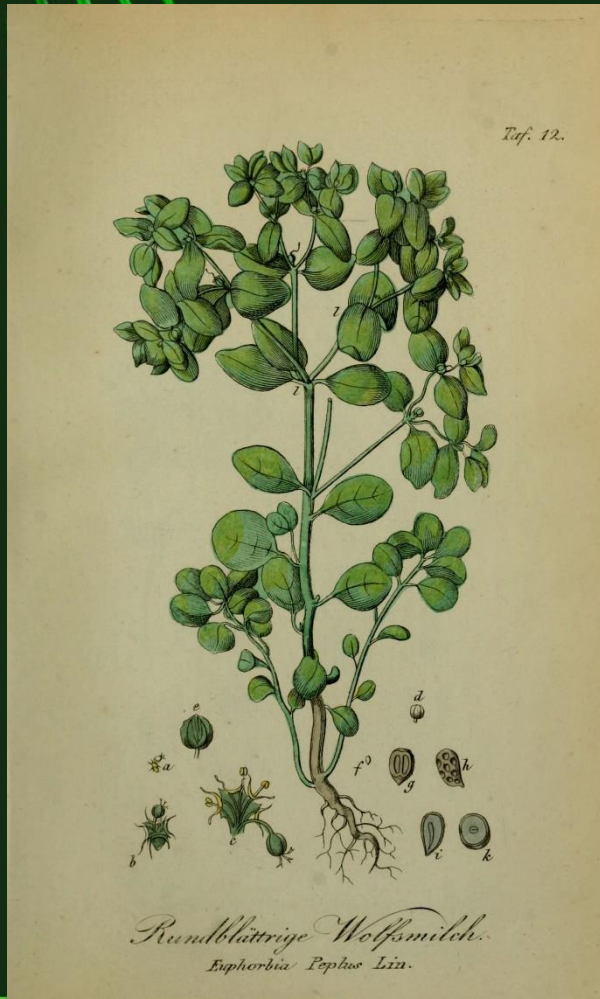

Молочай степовий

Молочай городній

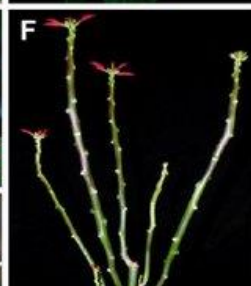

Молочай Міля

Пуансетія

Молочай прутovidный

Молочай солящный

Кротон строкатий

Гевея бразильська

Гевея бразилъска

